

A ráhangoló ritmusjátékok után kortárs versekkel játszottunk rím játékot, vers játékot, hang-játékot és még sok minden mást. Bevallom, ez az idő szállt el számomra leggyorsabban és itt nevettem a legtöbbet. (Versekkel is kell foglalkoznom...)

Másnap délelőtt izgalmas témát vezetett fel Láposi Terka. A bábok világában nem csak az egyszerű (és persze a bonyolult) bábtechnikákról, nem csak a drámapedagógia és a bábjáték kapcsolódási területeiről mesélt, hanem még valami nagyon fontos dologról: a báb és a bábozás filozófiai alapjairól. Hogy miként kapcsolódik össze a báb a természetben látható bábokkal, bábozással, hogy miként lehet megtalálni a bábjáték misztériumában a férfi és a női alapelemeket. Mit jelent, miféle üzenete és lehetősége van a különböző technikáknak – másképpen „helyettesít”, más a lényege a kézre húzott kesztyűbábnak, vagy a felülről lógatott marionettnek és másként, mást közvetít a szellemeket megidéző árnyjáték, egészen az ókori Egyiptomig visszavezetve a lélekmegidézés lényegét. Ezen a délelőttön bepillantást nyerhettünk egy-egy előadás pillanatait felelevenítve a világ misztikus összhangjába. (Bábok mindenkinek felett!)

Szivák-Tóth Viktor foglalkozása *A szerep társadalmi vonatkozásai* címet kapta, s részt vehettünk egy vitaszínházi produkció tervezési folyamatában. A „TIK” munkacímű program témája a köznevelés, ezen belül kerestünk témákat (jaj) problémákat (jajjaj) és ehhez kötődő helyzeteket (jajajjajaj). A felmerült témákat igyekeztünk csoportosítani, majd kiválasztani azokat, melyekkel érdemes foglalkoznunk. Kiderült, hogy a résztvevők három témát tartottak a sok felmerült közül a legfontosabbnak – az esélyegyenlőség, az érdeképviselet és tanítási tartalom problémakörét. Egy-egy témához kiscsoportban egy jól megfogalmazott eldöntendő kérdést kerestünk, majd a kérdésre adott válasz alapján „lábbal szavaztunk” és ültünk a terem két oldalára, majd elindult a párbeszéd. Bár jelenetek kitalálásáig, pláne felvázolásáig nem jutottunk el, úgy gondolom, hogy az elkövetkező hónapok tervezési folyamata és az ezt követő előadások sok izgalmas pillanatot tartogatnak Viktor és csapata számára. (Egy ilyen vitaszínház milyen hatékonyra tudná tenni a vezetői értekezleteket!)

Testtudat és koordináció – ez volt a címe a kétnapos szakmai rendezvény utolsó foglalkozásának, melyen a celldömölki Soltis Lajos Színház színész-rendezője, Benkő Ágnes tartott mozgástréninget a résztvevőknek és bemutató foglalkozást a jelenlévőknek. A tréning számomra legfontosabb része a belső koncentráció megteremtésének lehetősége volt, hogy sikerült körülöttünk meghúzni azt a kört, amiben egy játész csak önmagára, vagy saját párjára képes figyelni mozgás közben. (Milyen nehéz is magamra és másokra figyelni!)

Elmondhatom, hogy az a fele a Meztlábas drámának, amiben részt vettem, nagyon jól sikerült, én bizony elfáradtam, de kaptam egy csomó új impulzust, gondolatot, életutat, ötletet, sok-sok biztató tekintetet, mosolyt, és ami a legfontosabb, erőt szeptemberre...

Senkise járt Parádon

Orbán Edit írása a Parádfürdői Színjátszó Táborban látott záró előadásról

Odüsszeusz neve játékos görög szóból fordítva: UTISZ = SENKISE. (Gondolom, mindenki emlékszik arra a kalandjára, ahol ez a név menti meg az életét!) A leleményes bolyongó 2014-ben Parádfürdőre érkezett, hogy a színjátszó tábor résztvevőit gazdag témával ajándékozza meg!

A táborlakók és a csoportvezető-rendezők igen alaposan alámerültek a témában, kincseket keresve. Nem volt céljuk az egész művet megjeleníteni, sem egyes kalandokat színpadra állítani, hanem az Odüsszeia gondolatvilágát, jelképes üzeneteit, a mai ember számára is érvényes útkereső kérdéseit próbálták a színpad nyelvén megfogalmazni. Úgy éreztem az előadások láttán, hogy igen alaposan elemezték Odüsszeusz rejtélyeit és rejtvényeit, leástak az okok, miértek mélyére, párhuzamokat kerestek és találtak saját életükkel, saját problémáikkal. Nagyon becsülendő módon nem a mennyiségre törekedtek, hanem a mélyítésre és a minőségre. Az előadásokra szinte egyformán jellemző volt, hogy nem a történetmesélés volt bennük a lényeges, hanem egy-egy érzés, létkérdés, hangulat, állapot felmutatása. Éppen ezért minden csoport erős képeket, színeket, hangokat használt, melyek szinte misztikus hangulattal lengték körbe az egész estét. Már a kecskeméti ODE fesztivál után is megállapítható volt, hogy egyre jobban látszik az előadásokban az erős látványvilágra törekvés, ez itt a PASZT-on is bebizonyosodott! És ez nagyon jó dolog, mert a ma színházának inkább a képekkel, látványelemekkel, hangokkal kell hatnia, mint a szavak erejével. Én úgy látom, korunk embere inkább erre vágyik. Látni, emlékezni és átélteni akar! A szóbeli kommunikációval bajaink vannak... Na, de ez egy újabb színjátszó tábor kiindulópontja lehetne. Most visszatérek a parádi élményeim megosztásához, melyeket – az időbeli távlat miatt is –, természetesen erősen meghatározzák az emlékképeim.

Idő! Merre vagy?

(Tóth Ákos Károly csoportja)

Az est első előadása nevezhető beavató, bevezető, átvezető, kizökkentő színháznak is. A táborlakók kórusa többszólamú, feszült ritmusú dalt énekel, a szabad ég alatt, egy hatalmas hegyekkel körbeölelt kis téren. (Mint később megtudtam, a dalt *Jobbágy Kata* szerezte és tanította be! Fantasztikusan jól hangzott!) A kar körül álldogáló nézőket meglepetésszerűen az erdő mélyéről felbukkanó maszkos, fehér tógát viselő istenszerű lények közelítik meg. Nem tudjuk, hogy miért jönnek egyre közelebb, mit akarnak... Ők is a kardalt éneklük. Átmennek köztünk, nem törődnek velünk, de valahogy megérint bennünket valami. A múlt idők szele suhan el köztünk, hagy itt bennünket, és megy tovább? A volt, a jelen és a jövő folytonossága válik láthatóvá? Az idő ésszel föl nem fogható rejtélye ijesztően hat rám. Igen, egy pillanat az élet. A maszkosok a túloldalon megállnak. Levetik a jelmezt és a maszkot, felveszik a PASZT-os pólót, és festékcsíkot rajzolnak egymás karjára. Ezután észrevesznek minket, és a sok színes festékkel megjelölnek mindenkit. Eggyé válunk a közös jel által. Egy közösség, egy csapat, mégis mindenki más. Hirtelen vad rángatózás kényszeríti vissza a játszókat a jelmezeikhez. Kell a színház! Ezután köszöntik a tisztelt hölgyeket és urakat Dionüszosz ünnepén, és egy óriás báb Homéroszként szórakoztató jeleneteket ad elő. Itt a színház születése! Igen, Theszpisz, az első színész is így válhatott ki a kórusból, amikor egy Dionüszosz tiszteletére rendezett szertartáson megunt a komolykodó ünneplést, s elkezdett játszani, utánozni. A báb mozgatása profi, az érdekes kéz- és fejmozgatást összehangoltan végzi a három játékos! Az effekteket a többi színjátzó adja. Majd óriási fólia emelkedik fölénk, és már visz is a hajó, Odüsszeusz hajója, a nagy kalandok felé! Feszítsd a vitorlákat! Irány Ithaka! Színházra(ba) fel! S már repít is bennünket a képzelet tengereken, mérföldeken, időkön keresztül!

Szem, látod ezt?

(Fodor Dávid csoportja)

Felmászunk az Olümposzra, s innen nézünk szerteszét. S íme, Odüsszeuszt látjuk, egy mai fiatalember alakjában, aki megélhetési és meggazdagodási vágyaitól hajtva külföldre megy dolgozni. De miért éppen az egy szemüekhez? Miért éppen akkor, mikor az apja beteg? Miért nem tud várni a szerelme rá, miközben érte és neki dolgozik? Miért nem tud becsületes úton magasabb pozícióba jutni? Miért éppen a legjobbnak hitt barátjában kell csalódnia? Miért nincs békés megoldás a problémákra? Miért kell ölni? Miért ingadozik a csábítások hatására? Miért sikeresebb a külsőségekkel manipuláló férfi a nők szemében? Miért vak a szerencse? Sok-sok kérdést vet fel az egyszemű óriás, a Küklopsz történetéből kiinduló előadás. Nagyon jó az ötlet, hogy Odüsszeusz bolyongását párhuzamba állítják a mai fiatalok „kivándorlásával”! Érezhetően elemezték, megvitatták a problémát, hogy nem könnyű döntés a menni vagy nem menni! Egyáltalán nem biztos a boldog jövő egy külföldi munkavállalás után! A mozaikokból építkező előadás pergő ritmusú, jó humorú jelenetei nem síklanak el a mélyebb üzenetek fölött. (Vágyak, érzések!) A rapszövegek szellemesek és húsba vágóak, az előadásuk kiváló mozgással kísért éneklés! Most is fülembe cseng a refrén: „Afrodité, neked nem osztott lapot...” A poénok „ülnek”, a közönség azonnal tud reagálni a gondolatokra, mert a játszóknak tisztán, érthetően, kiváló hangszínnel és hangerővel adják elő! A rendezőnek nagy gyakorlata van a poénok kiélezésére! Jó ritmusban fokozza a tempót, majd nagyon pontosan tart szünetet, ami éppen annyi ideig tart, ameddig kell! (Ha nincs szem, nincs csoki...) Az is nagyon tetszett, hogy kiválóan használják a teret, mindig ügyelve a figyelem irányítására, a mozgási irányokra, a tömeg és egyén helyére! Erős színházi pillanat a vak ember átkelése az úton, miközben frivol vicceket hallunk! Ugyanígy torokszorító a megvakítást végzők kéjes, örült viselkedése alatt hallható kedves kis szomorú dal kontrasztja. Szép a játszóknak testbeszéde, együttmozgása, összjátéka! És nagyon értékelem az *egy szem* csoportképét! A szembolygó mozgása, a pislantás, a szempillák kifestése – kiváló ötlet. Talán legkedvesebb jelenetem, a csodaszeműveg reklám-blöffje, amikor magunkra ismerhetünk abban, hogy gondolkodás nélkül esünk csapdába, mert győz a kíváncsiságunk, a haszonlesésünk! Hiszen azonnal ugranánk mi is egy olyan szemüvegért, melyen át igazán, a „meztelen valóságunkban” láthatnánk az embereket. Csak hát „aki kíváncsi, az hamar... megvakul!” Halljuk, látjuk a tanulságot. (A valóságot látók mondatai kitűnő ízzel hangzottak el!)

És a vég nem ad választ. Nyertem! Nyertem? Döntse el mindenki!

Élesen csap le ránk a **közjáték** szereplőinek hangja! „Ne szomorkodj! Gyere, a halálban jobb lesz minden!” És mi megyünk. Hiszen mindent megtennénk, hogy jobb legyen! Eltűnjük, hogy egy társunkat ok nélkül kiemelik a tömegből, megalázzák, rothadóan bűzösnek kiáltják ki, ráköpünk a kavicsra, hogy megtisztuljon, és szinte egy szó kellene csak, meg is köveznénk „mássága” miatt! Miért? Mert csak magunkkal törődünk, mert félünk, mert meg akarjuk úszni... Aztán eladjuk belső szerveinket a kórházban, aláírjuk a nyilatkozatot, mert szabadulni akarunk a szenvedéstől. A fiúk örült tempóban rohannak egy kurtizán után, aki mennyei örömeiket ígér szemével, mozdulataival, szavaival, s nem veszik észre a hazugságot, a kétszínűséget... Örült mesét hallgatunk az emberiség eredetéről, és már megint elhiszük a zagyvaságot, mert át akarunk lépni a dimen-

ziókapun! És ez a sok butaság, iszonyú emberi gyarlóság vezet a haláltáborokba, ahová ismét hazugságokkal csalnak be minket: az egész család jöhet, itt nincsenek nevek, csak számsorok, itt dolgozni lehet, hiszen a munka nemesít, és indulnak a vagonok... a horogkereszt csak későn tűnik a szemünkbe! És mi megyünk, csak megyünk...

Most két behemót óriás-bunkó állja utunkat! Ősi szokásokról, dicső harcokról, a „rosszak” meggyilkolásáról zagyválnak, mocskos, gyomorforgató mosdási szertartásukat azonnal utánózzák, sőt utánuk csinálják néhányan, s kevés kell, már mennek is az ősbuták táborába ordítózni, fenyegetőzni, hatalmat gyakorolni, meghalni hősként! Gondolkodás nélkül megölni parancsra bárkit!

Következő megállónkon örülden röhögő, összefüggéstelen beszédű véglényeket – végnőket – látunk, akik ki tudja, milyen fájdalmakat akarnak elásni magukban a kábítószer segítségével! Igen, így talán nem félnénk a haláltól sem, de... Jó ez? Így várni a halált? „Csak lazán! Nem kell félni!” – mondogatják, s mi megyünk tovább mellettük. Itt már nem lehet segíteni... de néhányan elfogadják a felkínált szippantást... Miért, miért? Mert boldogok akarunk lenni? Tudjuk egyáltalán, mi a boldogság? Félnünk a magánytól?

Egy ilyen út hová is vezetné az embert, mint Hádész birodalmába...

Élet! Mivé váltál?

(Sárosi Gábor csoportja)

A halál kapujában nagy a nyüzsgés! Szinte a világ minden nyelvén halljuk az izgatott emberi lényeket, ahogy dühösen, félve, elkéseredetten keresik azt a bizonyos folyót, melyen át kell kelniük Hádész birodalmába. Az útbaigazítás nem határozott, sőt, elbizonytalanító, hiszen – mint általában az idegenvezetők –, az irányítók itt sincsenek a helyzet magaslatán. Elég érthetően, jó magyarosan halljuk: „disz iz dö szietör...”, de a kerge „halálba-menők” ezt nem értik. Az irányítók csak nevetik őket! Talán ha hinnének a színházban, nem félnének annyira... Illyés Gyula verse jut most eszembe újraérezve az ottani hangulatot:

*„Kháron ladikja nem akkor indul el velünk,
midőn lezárul és befagy a szem.
Zord átkelők soká nyitott szemmel megyünk a végtetes vizen.”*

De már el is érkezünk a halál torkához! Felgyullad egy máglya, sötét zene szól, vért és hamut magukra szóró alakok kinlódják be magukat a másvilágba. És itt van persze Odüsszeusz is, aki bolyongásai során Teiresziászt, az öreg jóst keresve eljut ide is! Áldozatot mutat be, ökröt dob a máglyára, hogy Hádész megengedje belépését birodalmába. A holtak népének engesztelésére vért tölt a kelyhekbe, gödröt ás, tüzet szít.

*„Mind odagyültek az erőtlen elhunytak, az árok mellé, innen-amonnan,
szörnyű szivajjal; sápadt felsz ragadott meg azonnal.” (Homérosz)*

Olyan területre jutottunk, ahová élő még el nem jutott, ahonnan ember élve ki nem jött még! Csak a képzeletünk vetítheti ezeket a képeket, s éppen ezért nagyon félnünk a titkoktól, a fájdalomtól, a lehetetlen józanságtól. Sötét erdőben botladozunk, furcsa, ijesztő hangokat hallunk, lángocskák villóznak, árnyak suhannak... Bőrömmön érzem a halál szelét! A megjelenő lelkék elvégzik a szertartást, amivel Odüsszeusz kapcsolatba szeretne lépni velük: italt töltött nekik tejből-, mézből, majd édes boritalt, harmadszorra vizet, majd magukra szórták az odakészített lisztet. (Homérosz!) Néha mondatfoszlányok is eljutnak a fülemig: „hagytak egyedül meghalni...”. Odüsszeusz egyik cimborája az! Itt bóklászik, nem leli helyét, mert még el sem temették társai! Odüsszeusz megígéri, hogy hazatérve, síremléket állít neki. És jön Teiresziász is! Odüsszeusz vért ad neki, mert a halottak csak a vér segítségével mondanak igaz szót, így szólalnak meg, így látják meg őt. Ha megvonja tőlük a vért, visszairamlanak és láthatatlanok lesznek. (Homérosz!) Az öreg jós elmondja a leleményesnek, hogyan jut majd haza, mi várja otthon őt, és azt is, hogy anyja is itt van már. Odüsszeusz szeretné megtudni, hogyan halt meg az anyja, s keresni kezdi. Minket is hív! Félve követjük, és már látjuk is a kis tüzet őrző asszonyt a homályban. A legszebb jelenet következik: a vándorló fiú találkozik anyjával, aki szemrehányást tesz neki, amiért ilyen sokáig nem adott hírt magáról! A fiú kérdésekkel ostromolja, de anyja fájdalmas hangon válaszolja: „a hiányodba haltam bele!” – „...Nekem dolgom van a világban!” – halljuk a világtörténelemben oly sokszor hallott indokot, melyet sokszor mondunk az édesanyáknak, s ami igaz is, de amit később mindig úgy megbánunk, mert tudjuk, hogy mennyire igaztalanul bántjuk vele anyánkat. És erre nincs bocsánat, hiszen amikor Odüsszeusz a feleségéről kérdez, az anyja már hátat fordítva válaszol csak. De győz a szeretet, Odüsszeusz megölelheti még anyját, mielőtt örökre elválnak!

„Örökké elmegyünk, és csak képeket hagyunk magunk után...”

Szép és iszonyatos ez a kép! Ésszel föl nem fogható ez az „örökre”... Aztán találkozik még Lédával, Phaidrával, Ariadnéval, de érezhetően egyre unottabban hallgatja történeteiket. Menne már vissza, az életbe! Mi is! Mégis nehéz a sóhajunk. Borzasztóan sajnáljuk magunkat, hogy egyszer mi is ide jutunk... A holt lelkék

vihognak, sóhajtoznak, kacarásznak, vinnyognak a hideg és sötét világban, vajon jó vagy rossz nekik? „A halál békés, az élet sokkal nehezebb!” – mondja Phaedra, mi mégis indulunk. „A többi néma csend...”

Szerelem! Hová jutottál?

(Bata Éva, Feczesin Kristóf és Kókai Tünde csoportja)

Erdő mélyén van egy kis tisztás, melyet fehér függöny kerít körbe. Örült, vad táncosok, bulizó fiatalok jelenete fogadja a nézőt. Nagyon akarnak boldogok, felszabadultak lenni, de valamiért nem jutnak el a beteljesülés pillanataig. Mindig új és új játékot, akciót találnak ki, de rövid időn belül megunták, és mást választanak. Kapkodnak, sietnek, mintha lekésné az a valami, amiért érdemes élni, és azon aggódnak, hogy jaj, mindjárt meghalunk! Az activity játék megfejtése: „Kirké disznóvá változtatott bennünket”, ezt a vad, örült, félelemmel teli állapotot állítja az előadás párhuzamba az Odüsszeiával. A szerelem és boldogság keresése szinte állatias mohósággal vezeti az embert a disznó-létbe! Durva verekedés, örült csapkodás, földön fetrengés, artikulálatlan horkanások, gépies, ösztönök hajtotta szex... És már feledjük is Homéroszt, mert itt vagyunk, napjainkban. Vinnai András *Garçonpánik* című drámájának felhasználásával kiüresedett kapcsolatokat, elhidedgülő párokat, csak a testiséget kereső emberkéket látunk, akik nem tudják megbeszélni a problémáikat... – „Te gondolsz, jó?” – mondják a problémák elől menekülve a fiúk, és önfeledten játsszák a barkochbát, mintha már csak erre lennének képesek. Jó játék, de érezhetően itt valami sokkal fontosabb kommunikáció helyett megy a játék, ezért olyan idegesítő és nevetséges. Elkorcsosult világunkban a vágyak is korcsak! „Szeregetném, ha én lennék a pöcsminiszter, és minden nőnek kivágnám a ruháját a mellbimbója körül, még a kabátját is...” Nevetséges, kicsinyes álmok! A két sikerember is komikus: minden díjat, koronát bezsebeltek, mégis gyanúsak. „Boldog vagy, királynőm?” – kérdezi partnerét a férfi. S az nem válaszol... Újabb két pár keresi kapcsolatuk megromlásának okait. Egyik pár éppen kocog, a másik a fűben ül úgy, hogy egyik sem néz a másik szemébe. Hát igen, itt kezdődnek a bajok! Kocogás közben akarjuk rendbe hozni a kapcsolatunkat? Az eget bámulva hallgatjuk partnerünk köztiszavakból építkező magyarázatait? Így már tényleg csak az várható, hogy a köztiszó-folyammal küszködő lány partnere gúnyosan jegyzi meg a „miért nem válaszolsz” kérdésre, hogy „Várom az állítmányt...”. És nevetünk magunkon is! A fiú itt egyébként elég pontosan összefoglalja a szerelmi vágy elmúlásának okait: „1. Képtelen vagy értelmesen kifejezni magad, ezért már csak a testedet tudom emberszámba venni, 2. ettől neked rossz kedved lesz, és így nekem megy el a kedvem az egésztől, 3. és a végén már egyáltalán nem kívánlak! Na, ez az oka!” Hát ez egész pontos látélet! A másik pár sem jut okosabb következtetésre, csak arra, hogy unlak, és legjobb lesz szakítani... Mi marad? Játsszunk! „Gondoltam...” – és indul a barkochba a három fiú között, amelyben nagyon egyetértően, lazán és problémamentesen tudnak létezni... Közben a lányok iszonyú szitkokat, átkokat szórnak a fejükre, a világegyetem összes női lelkének összes baját, kínját, gyűlöletét beleordítják az éterbe, de ezt a fiúk nem hallják! Fantasztikus a szöveg! Szellemesen sziporkázva játszik a szavakkal a szerző! És a lányok óriási szenvedéllyel, rendkívüli energiával mondják! Perzsel a levegő! Igazi színházat látunk! A lányok mind energikusan, szenvedélyesen játszanak, néha erejükön felül.

Süket kommunikáció! De olyan jó volt kikiabálni és átkozódni! Talán ez segítene! Néha kimenni az erdőbe, mint a népmesék egyszerű kis borbélyja tette, hogy szörnyű titkát egy gödörbe kiabálja bele, így könnyítve a lelkén. Az előadást az elválás, a szakítás képe zárja. „Az Isten itt állt a hátam mögött, és úgy segített, hogy nem segített...” A szó itt már nem is kellene, sokkal többet mond a nekünk hátat fordító, melltartókat levető, ég felé tekintő nők képe! Szép kép ez az örök szabadságvágyról! „Go to Sleep You Little Baby...”

Csábítás? Hogyan küzdjek ellened?

(Bárnai Péter, Varga Bence, Kara Dávid csoportja)

Színházi szakemberek régóta vitatják, hogy a színházi élményhez kell-e az írott dráma ismerete, jobb-e előlvasni előbb a drámát, aztán nézni az előadást? Már az eddig látott előadások megtekintése alatt is eszembe jutott, hogy újra kellett volna olvasnom az Odüsszeiát, de én azon a véleményen vagyok, hogy a színháznak e nélkül is hatnia kell rám, főleg, ha csak alapötletnek használják a szöveget. Nem ragaszkodtam tehát az eposzhoz, és teljesen nyitottan néztem az előadásokat! A hatás nem maradt el. Most azonban a Bárnai Péter rendezte előadás alatt kimondottan hiányérzetem volt: sajnos nem emlékeztem a Kharüdisz és Szkülla történetre, csak homályosan. Így elsőre egy teljesen misztikus hangulatú, titokzatos és félelmetes üzenetet kódoltam magamnak a csábításról, illetve a csábításnak ellenállni nem tudásról, és az ezért járó büntetésről. Gyönyörű képpel kezdődik az előadás: az esti sötétben a fák, bokrok a talaj furcsa vibráló fényben játszanak. Mintha horgolt mintás terítővel lenne betakarva a világ! Szép és békés minden. Ekkor egy hajó képe erősödik fel, melyen női lábak táncolnak, vizet szórnak, énekelnek. Nimfák, melyeknek nehéz ellenállni. Vezetőjük a legcsábosabb táncával hívogatja a három férfi szereplőt, akik kissé zavarodottan nézik a gyönyör e képeit! Mintha tudnák, hogy rossz vége lesz, ha engednek a csáberőnek. Figyelőállásban várnak, majd a tánc végén előbbre jönnek. Megnyugodva attól, hogy egyedül vannak, angolos eleganciával teáznak a parton. Egy

kis abszurd! Újra megjelennek a csábítás erői, különböző kis állatkák képében. Repdesnek, illegnek, meg-megállva bámulják a halandókat, majd az egyik elkapja a leggyengébbnek tűnő fiút, és beviszi az erdőbe. A varázslat sikerült, a másik fiú is eltűnik, egyedül egy marad a hajón (Odüsszeusz?), aki dühösen veszi tudomásul, hogy egyedül maradt, elvesztette társait... Indulna tovább, a halált hordozó hajóval, de újabb nimfátadás éri. Ezek a nimfák már a közjáték szereplői, akik teljes „mellbedobással” szinte ledöntik lábáról hő-sünket. Nincs menekvés... Mi meg megyünk tovább.

Utólag elolvastam újra az Odüsszeia ide vonatkozó, homályba tűnt énekeit, és meg kell állapítanom, hogy az előadás méltón közvetítette Odüsszeusz és társainak kínjait, vergődését, küzdelmét a megváltoztathatatlan sorscsapással szemben. Teiresziász, a vak jós ugyanis megmondja Odüsszeusznak, hogy eljut majd ebbe a tengerszorosba, amelyet Szküllá és Kharübdisz, a két tengeri szörny ural, ahol hajós még nem jutott tova. Megmondja, hogy hogyan menekülhetnek meg: a tehénscapásokban követniük kell a teheneket, de nem ölhetik meg őket. Odüsszeusz társai azonban megszegik ígéretüket, és vígan lakomáznak a tiltott marhákból! Ezért bűnhődniük kell. Valamennyien elvesznek a tengerben, egyedül Odüsszeusz menekül meg a leleményével! A viharban a part felé sodródva felugrik egy magas fügefára, és addig csimpaszkodik, míg Kharübdisz kiköpi az elnyelt hajó gerendáját, és társai elvesztésén szomorkodva így sodródik tovább, és eljut a szépfürtű Kalipszó szigetére... A leleményes Odüsszeusz megmenekülésének jelene az előadásban is megjelenik, sőt, a keserű vég is. A Kharübdisz megjelenítése viszont elszakad a mitológiától: az ocsmánynak le-írt szörny itt gyönyörű lányok hada. Szküllá éles hangú, roppant szörny a mitológiában, akinek 12 lába, hat feje van, a fejeken három sor fog, vagyis inkább agyar. Itt ő is gyönyörű lány. Nekem ez elfogadható párhuzam, hiszen a csábítás, a testi vonzeró olyan ösztönöket szabadít fel, amelyekkel szemben nincs ellenálló erő. És a csábítóról persze, később kiderül, hogy csak a külső gyönyörű, a belső tulajdonságok egy tengeri szörnyőz hasonlóak. Halálos veszélyt jelenthetnek, ha nem hallgatunk az eszünkre! És legtöbbször nem hallgatunk az eszünkre, hiszen erősebb a vágy a testi gyönyörök után... Az előadás nagy érdeme, hogy a hangszínyt nem a szövegre, hanem a vizualításra tette. A hangokkal, zenével, tánccal, ritmikus mozgással teremt olyan hangulatot, látványvilágot, amely valószínűleg minden nézőből más-más érzést, gondolatot vált ki, a személyiségétől függően. A szöveges részeknek érdekes ízt adott a vendégszövegként használt József Attila vers, a fiatal asszonyok éneke, melyet eltorzított, öregasszonyos hangon adtak elő a játékosok! (Kharübdisz szépséges nimfa volt korábban, de Zeus csúf szörnyeteggé, káráló hangú lényvé varázsolta büntetésből! Az öregasszonyok is büntetésnek érzik az öregedést, mely ráncos szörnyé teszi őket, és nevetséges, amikor fiatalasszonyként próbálnak mégis viselkedni...) Szép kép volt még Odüsszeusz magára maradásának fájdalma, elkeseredése. A halálfeje felemelése, elkeseredett vízbedobása, Odüsszeusz végtelen fájdalmát éreztetette velünk, amiért nem sikerült megmentenie társait, barátait. Menjünk tehát hőszünkel mi is a szépfürtű Kalipszó szigetére! „Szépség, gyógyulás, nyugalom vár talán ránk...”

Édes otthon! Hol vagy már?

(Fekete Anikó, Kurucz Gábor csoportja)

Nimfák kuporognak a következő helyszín közepén. Piros ruhájuk egyformasága más-más temperamentumot, személyességet takar. Látszik ez akkor, amikor szétrebbenek, és kedves játékosággal lakják be a termet, a nézők között is keresgélve. Szigetté válunk, ahol mi vagyunk egy-egy bokor, fa, szikla, földhalom. Lepkét kergetnek, érzéki hangokat adnak, könnyedén szállnak, biztonságban érzik magukat. Igen, ez a boldogság szigete, gondolja a néző, elfeledni gondot-bajt, és lelassítva az időt (ami úgy rohan velünk!), gyönyörködni a pillanat szépségében! Ismét segít az átélésben a zene! *Jobbágy Kata* fuvolajátéka és *Kurucz Gábor* dorombja izgalmassá, ringatóvá teszi a hangulatot! Minden idillikus! De megjelenik, odatéved Odüsszeusz. Bolyongva, keresve, szomorúan, majd egyre oldottabb érzésekkel fedezi fel a sziget apró szépségeit! Segítik a nimfák játszi incselkedései, a sziget lakói, akiknek hangját Jobbágy Kata finom egyszerűséggel, mégis nagyszerű utánzással kelti életre. A hang láthatatlan állatokat tesz láthatóvá *Szabó Csenger* játékával, mozgásával összhangban. Ekkor megmozdul valaki az egyik fán (kiváló ötlet, a terem támasztó gerendáinak használata!), és megpillantom a „fő-nimfát”, Kalipszót! Minden idegszálával, tekintetével, mozdulatával Odüsszeuszra figyel, szinte hipnotizálja, majd közeledve és közös játékokra invitálva „felfalja, bekebelezi” a tétova férfit. Odüsszeusz megnyugszik a nimfa karjai között, feledve minden bűjót-baját. Egy ideig. A boldogság mulandó, egy pillanat az egész, mert jön a gondolat, a lelkiismeret hangja, és Odüsszeusznak eszébe jut a családja: elhagyott felesége és gyermekei, az otthona. Kínzó lelkifurdalását meg is jelenítik a játékosok, kicsit „túl konkrét” módon, mondhatnám közhelyeszerűen „mondják el, táncolják le” a gyermekek és a feleség sértettségeit, haragját, várakozását, amivel fokozzák Odüsszeusz kínjait. Értjük. Nagyon tetszik viszont, ahogy a terem adottságait kihasználják: az ajtók, ablakok nyitása, csapódása kiváló atmoszférát teremt. Az ablakban megjelenő gyermekek arca nagyon sokat elárul és szívünkig hat. Mindenki érzi, Odüsszeusz biztos nem marad! Olyan érzések áradnak szét szívünkben, amelyeket mindenki átélt már! A honvágy, a szeretteink miatt

érezte felelősség tudata, tetteink miatt érzett büntudat. Itt tényleg kimondhatjuk: „Aha”! A nézőtéren csend. És ez nagyon jó és szép! Aztán persze már tudjuk, mi jön: kínlás az otthagyt kedves miatt, az elválás miatt. Féled bennünk a sajnál, hiszen jó volt vele, segített nekünk, hogy tehetem meg, hogy itt hagyom? Mégis menni kell, akárhogy fáj is! Kalüpszó is szenved. Itt szeretné tartani a szeretett férfit, mindent bedob, de nincs hatalma a férfi döntése, elvágódása felett. Szép ez az elválás-kép. Kalüpszó kinjai elmondhatatlannak. Ajtók-ablakok csapódnak, de Odüsszeusz elmegy, marad a sziget csendje! Az előadás egy kedves figurája Hermész, aki furcsa, játékos mozgásával, (a nagy nevetetőre, Chaplinre emlékeztet!) halandza szövegével nevetésre csábít! Jók ezek a kizökkentő jelenetek a sok szomorúság közepette, főleg azt értékeltem, hogy nem „elbogatellizált” játékkal akarnak manipulálni, hanem nagyon pontosan kidolgozott, jó ritmusú, következetes, személyre szabott mozgással és beszéddel! A záró képben a nimfákat látjuk újra, összebújva, reszkette néznek ránk: most mindenki elmegy? Mindenki itt hagy bennünket? Pedig olyan jó volt veletek! Ez már a PASZT végét is érzető hangulat, hiszen a résztvevők igazolhatják, mennyire fájó, édes-savanyú, szomorú és vidám ez az elválás-érzés! De ezért az érzésért kezdjük azonnal a visszaszámlálást a következő PASZT-ig!

„Odüsszeusz, haza mehatsz!” – mondogatja az isteni döntést Hermész, és nekünk is többször is el kell mondogatni ezt a mondatot, míg felfogjuk. Igen, vége, teljesítettük a sors által ránk mért feladatokat, bolyongtunk, szenvedtünk, örültünk, és most VÉGE!

A táborzárás is egy „beavató színházi” eseménnyel ér fel. A máglyán elparázsló Odüsszeusz maszk lassan, nehezen ég el, időt ad arra, hogy minden résztvevő újra átélhesse a hét eseményeit. A táborlakók még önfeledten színesre festik magukat és egymást, sírva-nevetve idézik fel a sztorikat, a csoportvezetők fáradt örömtől csillogó szemekkel merednek a semmibe, és érződik, hogy már a jövő évi PASZT-ra gondolkodnak.

Sárosi Gábor, a tábor vezetője nem búcsúzik, csak lélekerősítő gondolatokat üzen a résztvevőknek:

„Csak a változás állandó!”

A hétköznapiok sűrűjében gondolatok erre a csodára, ami itt történt!

Törekedjete a tökéletességre, de tudjátok, hogy sohasem szabad elérnetek, mert akkor vége mindennek! Ha úgy érzed, szembejön veled, soha ne fogj kezét vele, vigyázz, mert az csalás!

Éljen a színház! *Találkozunk jövőre a 10. PASZT-on!*”

„Törököt fogtam”

Vatai Éva

Isztambul, 2014. június

2013 decemberében érdekes meghívást kaptam, amelyre nem tudtam nemet mondani: törökországi franciatanárok kértek meg arra, hogy mutassak egy-két ötletet, hogyan tudnának még több színházi eszközt csempészni a nyelvoktatásba. A 2014. júniusi munkafolyamatot megelőző előkészítő levelezés során négy dolog tűnt biztosnak: a szokásos év végi továbbképzések egyik kötelező modulja lesz az enyém (a tabletnek a mindennapos oktatásba történő bevezetése mellett!), hogy franciául jól beszélő francia és török származású tanárokkal fogok dolgozni egy isztambuli elitgimnáziumban, két napon keresztül.

Egy számomra teljesen ismeretlen országban, az oktatási tradíciók és oktatói habitusok ismerete nélkül?! Semmi baj, lesz közös nyelvünk (francia) és közös érdeklődési területünk is (színház és az idegen nyelv tanítása)! Mindazonáltal nehéz június közepén kiszámítani a fáradtság-szinteket, valamint egy távoli gyakorlat elvárásait!

Meglepetésemre nagy lelkesedéssel és teljes számban (16 fő) voltak jelen a képzésen: egy iskolából, a Saint Joseph Gimnáziumból. Külső jelentkezéseket – bár voltak érdeklődők – nem fogadtak el: a szervezők tartottak attól, hogy a külső részvétel elbizonytalanítja a tanárok egy részét.

A nyelvi játékok és dramatizációs tevékenységek után a számukra teljességgel ismeretlen *tanítási drámára* került

sor – a Pofon címűt játszottuk, egy óraidőtartamban, amelyben egy 17 éves diák kezét emel tanárára, s amelyet nagy odaadással és szokatlan beleéléssel játszottak. Az első dráma-élményük volt ez, s telibe kapta őket. Sajnos ezek után már csak az első két konvenciótípus végigfuttatására maradt időnk – folytatás: a következő tanévben.

★

Esténként összegyűltünk, nem csak a kurzus résztvevői, hanem barátaink, kollégáink is – mindig egy fantasztikus sörözőben, étteremben, ahol a vacsorák a hűsítő rakival kezdődtek és török kávéval értek véget. Tanárok: törökök és évek – vagy évtizedek – óta Isztambulban élő franciák, akik számára egyre nagyobb gondot jelent az elharapódzó nacionalizmus, a kurd kérdés megoldatlansága, a szíriai menekültek áradata. (Nyomasztó a városban az állandó, csoportos rendőri jelenlét, s a lepedőnyi török zászlók úton-útfélen. Mellette mosolyogni való, hogy megjelentek a zászlóárusok is: ha egy kis csoportosulás formálódik, azonnal megjelenik az „infrastruktúra” is.)

Készségesen beszéltek nekem arról, hogy mivel foglalkoznak, s mit gondolnak a színház és az oktatás, valamint a színház és a fiatalok kapcsolatáról.